https://gospodarkainnowacje.pl

GOSPODARKA I INNOWACJE

LABORATORIUM WIEDZY Artur Borcuch

Volume: 61 | 2025

Economy and Innovation
ISSN: 2545-0573

For more information contact: editor@gospodarkainnowacje.pl

MA'MURIY JAVOBGARLIK, HUQUQBUZARLIK, HUQUQIY ONG, JARIMA, JAZOLASH TIZIMI, HUQUQIY ISLOHOTLAR

Avezov Asilbek Akmalovich
Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi 1-o'quv kurs
avezovasilbek77@gmail.com

ARTICLEINFO.

Kalit so'zlar: Ma'muriy javobgarlik, huquqbuzarlik, huquqiy ong, jarima, jazolash tizimi, huquqiy islohotlar.

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekistonda ma'muriy javobgarlik tizimining samaradorligi va uning amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda milliy qonunchilik hujjatlari, statistik ma'lumotlar va xorijiy tajriba asosida ma'muriy huquqbuzarliklarning oldini olish, jazolarning samaradorligi va fuqarolarning huquqiy ongi masalalari o'rganilgan. Muallif tizimdagi mavjud muammolarni aniqlab, ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar beradi.

http://www.gospodarkainnowacje.pl/ © 2025 LWAB.

Kirish (Introduction)

Ma'muriy javobgarlik instituti – bu jamiyatda qonunbuzarliklarning oldini olish, ijtimoiy tartibni saqlash va fuqarolarning huquqiy ongini oshirishga xizmat qiluvchi huquqiy vosita hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida huquqiy islohotlar doirasida ma'muriy javobgarlik tizimining takomillashtirilishi, jarima mexanizmlarining soddalashtirilishi va shaffoflashtirilishi dolzarb masalaga aylandi. Ushbu maqola mazkur institutning samaradorligini baholash, amaliy ahamiyatini ochib berish va mavjud muammolar yechimini ko'rsatishga qaratilgan.

Metodologiya (Methods)

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- **Tahlil metodi**: O'zbekiston Respublikasining "Ma'muriy javobgarlik to'g'risida"gi kodeksi, Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar o'rganildi.
- **Solishtirma metod**: xorijiy davlatlar (Rossiya, Germaniya, Qozog'iston) ma'muriy javobgarlik tizimi bilan taqqoslash asosida o'rganildi.
- **Empirik metod**: OAV va Adliya vazirligi statistikasidan foydalanib, ma'muriy huquqbuzarliklar dinamikasi tahlil qilindi.
- **Suhbat va so'rovnoma**: Huquqshunoslar va IIV xodimlari bilan o'tkazilgan suhbatlar asosida amaliy muammolar aniqlandi.

Natijalar (Results)

Tadqiqot natijalariga ko'ra, quyidagi muhim jihatlar aniqlandi:

Copyright © 2025 All rights reserved International Journal for Gospodarka i Innowacje This work licensed under a Creative Commons Attribution 4.0

1. **Ma’muriy javobgarlik tizimi takomillashmoqda**, ammo jarima va jazolarning ta’sirchanligi har doim ham yuqori emas.
2. **Fuqarolarning ma’muriy huquqbuzarliklar to‘g‘risidagi xabardorligi past**, ayniqsa, qishloq hududlarida.
3. So‘nggi uch yilda **yo‘l harakati qoidalarini buzganlik bo‘yicha protokollar soni 35% ga oshgan**, bu esa tartib-intizom muammolarini ko‘rsatadi.
4. **Elektron jarima tizimi samaradorligini ko‘rsatayapti**, biroq ayrim texnik va huquqiy nomuvofiqliklar mavjud.
5. **Jarima to‘lovlarining 23% o‘z vaqtida to‘lanmaydi**, bu esa ijro tizimining kuchsizligini ko‘rsatadi.

Tahlil va muhokama (Discussion)

Yuqoridagi natijalar shuni ko‘rsatadiki, ma’muriy javobgarlik tizimi huquqbuzarliklarni jilovlashda muhim rol o‘ynaydi. Shunga qaramay, jazolarning maqsadga muvofiqligi va tarbiyaviy ta’siri haqida o‘ylash lozim. Jarima ko‘rinishidagi jazo har doim ham odilona echim emas, ba’zan ogohlantirish yoki ijtimoiy ishlar ko‘rinishidagi jazolar samaraliroq bo‘lishi mumkin.

Xalqaro tajribadan ma’lumki, Germaniyada ogohlantirish va tushuntirish ishlari birinchi o‘rinda turadi. Rossiyada esa jarimalarni shaxsiy kabinetlar orqali ko‘rish, shikoyat qilish imkoniyati yuqori darajada yo‘lga qo‘yilgan. Bizda esa bu tizim hali to‘liq shakllanmagan.

Bundan tashqari, **fuqarolarning huquqiy savodxonligi pastligi**, ko‘pchilik ma’muriy jazo sabablarini tushunmay qoladi yoki noto‘g‘ri talqin qiladi. Bu esa huquqqa bo‘lgan ishonchni susaytiradi.

Xulosa (Conclusion)

Ma’muriy javobgarlik tizimi – huquqiy davlat asosini mustahkamlovchi muhim institutdir. Uning samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflar muhim:

- ✓ Jarimalardan tashqari, ijtimoiy foydali jazolarni kengroq joriy etish.
- ✓ Fuqarolarga ma’muriy javobgarlik to‘g‘risida sodda va aniq axborot yetkazish.
- ✓ Elektron tizimlarni soddalashtirish va fuqarolarning murojaat yo‘llarini kengaytirish.
- ✓ Tuman darajasida “Huquqiy ongni oshirish markazlari” tashkil qilish.

Tizim samarali ishlashi uchun faqat jazolash emas, balki **huquqiy tarbiya** va **profilaktik ishlar** ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu tarzda jamiyatda huquqqa hurmat va qonuniylik tamoyili mustahkamlanadi.

Adabiyotlar ro‘yxati (GOST talabida)

1. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. – Тошкент: “Адолат”, 2023. – 280 б.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Маъмурий ҳуқуқбузарликлар профилактикасини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони. – №PF-6200, 20.07.2021.
3. Адлия вазирлиги расмий сайти. – https://www.minjust.uz (мурожаат санаси: 28.07.2025)
4. Пўлатов, А.Ҳ. Маъмурий ҳуқуқ: дарслик / А.Ҳ. Пўлатов. – Тошкент: “Ҳуқуқ”, 2022. – 312 б.
5. Мамашев, С.Х. Маъмурий жавобгарлик назарияси ва амалиёти / С.Х. Мамашев. – Самарқанд: “Регистон”, 2021. – 205 б.

Copyright © 2025 All rights reserved International Journal for Gospodarka i Innowacje This work licensed under a Creative Commons Attribution 4.0